

Vögel jetzt mehr oder weniger in die Richtung der Gegenden (Durchzugsgebiet zur Heimat?) zurück, aus denen sie am vorigen Tage gekommen waren. Diese Annahme scheint im Hinblick auf die Resultate der Brutvogelverfrachtungen nicht gewagt zu sein.

Für die mir bei der Abfassung des vorliegenden Aufsatzes geleistete freundliche Beihilfe bin ich Herrn Dr. P. PALMGREN meinen besten Dank schuldig.

Literatur: BESSERER, J., & DROST, R., 1935, Ein Beitrag zum Kapitel „Vogelzug und Elektrizität“. Vogelzug 6: 1—5. — DROST, R., 1929, Ueber Vogelwanderungen in den Wintermonaten. Zugleich ein Beitrag zum Kapitel „Vogelzug und Witterung“. Verh. d. VI. Intern. Orn. Kongr. in Kopenhagen 1929. Berlin 1929. — 1935, Vogelzugsforschung. Der Biologe 1935: 210—218. — HENNINGS, H., 1937, Der Vogelzug im Stromspaltungsgebiet der Elbe und seine örtlichen Erscheinungen in Beziehung zur Wetterlage. Abhandlungen und Verhandlungen des Naturwissenschaftlichen Vereins in Hamburg. N. F. Band I. S. 113—194. — MERKEL, F. W., 1938, Zur Physiologie der Zugruhe bei Vögeln. Ber. d. Ver. Schlesischer Ornithologen, Jahrg. 23, Sonderheft. — PALMGREN, P., 1934, Balz als Ausdruck der Zugekstase bei einem gekäfigten Fitislaubsänger. Ornis Fennica 11: 84—87. — 1937, Über einen auffälligen Massenzug, nebst Erörterungen über die zugstimulierenden Witterungsfaktoren und den Richtungssinn der Vögel. Ornis Fennica 14: 4—17. — SCHENK, J., 1924, Der Zug der Waldschnepfe in Europa. Aquila 30—31: 75—120. — 1931, Die Prognose des Frühjahrszuges der Waldschnepfe in Ungarn. Proc. of the VIIth Intern. Orn. Congr. at Amsterdam 1930. Amsterdam. S. 357—365.

Eräitä tietoja ja havaintoja Luttojoen eteläpuolisen Petsamon alueen linnustosta.

VALTER KELTIKANGAS ja ALPO HARALA.

Seuraavassa esitettävät havainnot on tehty reitillä Raja-Jooseppi — Pippojärvi — Soikijärvet — Vuonnijärvi — Rastimjärvi — Lounasjärvi — Kiapnesjärvi — Vuonnijärvi — Kollanjärvi — Reksjärvi — Kellokoski (Luttojoessa) — Raja-Jooseppi ja keskittyvät valtakunnan rajalla sijaitsevan Lounasjärven ympäristöön, missä kesäkuun lopulla 1938 kalastelimme viikon päivät majoittuneina siellä asustavan suomalaisen kalastajan ja helmenpyytäjän Huhti-Heikin käm-

pälle. Heikki Huhti oli merkinnyt "Työväen kalentereihin", joista hän seuraa yksinäisydessään ajan kulkua, säähavaintojen sekä kalastus- ja metsästystapahtumien ohella myös muutamien yleisimpien muuttolintujen saapumisajat Lounasjärvelle viime vuosilta. Tämän älykkään, aikoinaan mm. British Columbiassa oleskelleen erämiehen tiedot ja havainnot osoittautuivat yleensä luotettaviksi. Paikalliset kolttalappalaiset omaavat kyllä tarkan huomiokyvyn ja tuntevat alueen perusteellisesti, mutta heidän tietoihinsa on syytä suhtautua varauksin. Kun tältä alueelta puuttuu aikaisempia ornitologisia havaintoja, lienee "amatöörienkin" hajanaisten huomioitten esittäminen paikallaan.

Corvus c. corax lensi Reksjärven yli 28. VI. Huhti-Heikin kalenterin mukaan *C. c. cornix* ja *Pica p. fennorum* esiintyvät Lounasjärvellä.

Garrulus g. glandarius. Tämän lajin on Kattajärven isäntä Erkki Huru tavannut seudulla vain kerran, Mikkelinpäivän tienoilla 1937 Luttojoella.

Carduelis l. linaria on alueella yleinen ja tapasimme sitä mm. Pippoja Kollanjärvien lähettyvillä useita yksilöitä.

Phylloscopus b. borealis lauleli säännöllisesti Lounasjärven rantakoivikossa.

Bombycilla g. garrulus näyttäytyi vain kerran koko matkalla, 21. VI. lähellä Vuonnijärveä (yksinäinen ♂). Heikki Huhti kertoi tavanneensa lajia säännöllisesti kämppänsä lähettyvillä kesäkuun alkupuoliskolla.

Lounasjärven läheisillä paloalueilla teimme seuraavat pesälöydöt: *Turdus musicus* 28. VI. ja *T. e. philomelos* 24. VI., edellisessä 5 ja jälkimmäisessä 4 munaa. *Motacilla a. alba* pesi Huhti-Heikin saunan vinnillä (24. VI. 5 munaa, poikaset kuoriutuivat seuraavana päivänä); tämän lajin saapuminen Lounasjärvelle: v. 1936 23. IV., v. 1937 3. V. ja v. 1938 11. V.

Riparia r. riparia pesii Luton rantatörmässä lähellä Raja-Jooseppia.

Apus a. apus — 3 lentävää yksilöä — huomattiin Soikijärvellä 19. VI.

Cuculus c. canorus saapui Huhti-Heikin merkintöjen mukaan Lounasjärvelle seuraavasti: v. 1934 21. V., v. 1935 7. VI., v. 1936 31. V., v. 1937 21. V. ja v. 1938 27. V.

Surnia u. ulula tavattiin pesivänä 21. VI. Saukko- ja Lounasjärvien välillä Pesässä, joka sijaitti puunkolossa, oli likimain lentokykyisiä poikasia.

Aquila ch. chrysaetos näyttäytyi kerran Lounasjärven yläpuolella leijailmassa 23. VI. Kolttain nykyisin verraten hyvien ampuma-aseitten ansiosta kotka ei ole varmassa turvassa millään osalla aluetta ja saamiemme tietojen mukaan vain yksi tunnettu pesäpaikka Jaurun puolessa on nykyisin varmasti käytännössä.

Buteo l. lagopus esiintyy yleisenä alueella. Kulkureittimme varrelle Vuonnijärven ja Kollanjärven välillä sattui eräs pesä. 26. VI. tapasimme toisen käytetyn pesän Lounasjärvellä.

Pandion h. haliaetus lenteli 25. VI. Lounasjärvellä ja 24. VI. läheisellä Rautujärvellä (mahdollisesti sama yksilö).

Cygnus cygnus oli paikallisten suomalaisten tiedoista päätellen pesivänä verraten yleinen koko Luttojoen vesistöalueella kymmenkunta vuotta sitten, myöskin Inarin puolella, missä tunnettuja pesimispaikkoja oli mm. Kolmosjärvellä ja Suomukönkään luona. Nyt laji on käynyt harvalukuiseksi tälläkin alueella. Eräitten tietolähteitten mukaan koltat pitävät joutsenta suojeltavana ja pyhänä lintuna. Huomioittemme ja saamiemme tietojen mukaan näyttää kuitenkin siltä, että koltta pyhittää pikemminkin vain joutsenen rintaluut, joita näkyykin kolttapirteissä pyhäinkuvien alla. Koltta syö myös tarvittaessa joutsenen lihaa. Järvien salmissa ja jokien rannoilla (mm. Kollanjärvellä ja Lounasjoella) saattaa tavata risuista kyhättyjä suoja, joita pyssymies käyttää vahtiessaan joutsenta muuttoaikoina. Nykyisin esiintyy joutsen vielä alueella suurissakin parvissa muuttoaikoina. Joku aika sitten oli myös tapana käyttää rihmaan pujotettuja joutsenen munia kolttapirtin kattoon ripustettuna koristuksena. Joka tapauksessa Luttojoella liikuskelevat suomalaiset toteavat yhtäpitävästi joutsenen nopean vähenemisen viimeisen vuosikymmenen aikana.

Lounasjärvellä asusti useita vuosia pesivänä joutsenpari, joka kesyyntyneenä tuskin väisti järvellä kalastelevan Huhti-Heikin venettä. Sittemmin venäläinen rajavartiosto ampui niistä toisen ripustaen sen rajapaaluun merkiksi, eikä järvellä nykyisin tapaa joutsenta kuin muuttoaikana. Kalastessamme Lounasjoella 25. VI. tuli Lutolta päin lentäen hyvin matalalla joen juoksua seuraten joutsenpari. Toinen niistä palasi hetken kuluttua takaisin. Seuraavanakin päivänä näimme saman parin. Ilmeisesti ne pesivät jossakin Lounasjoen alajuoksulla, mistä olivat lähteneet tarkastelemaan puuhiamme. Huhti-Heikin merkintöjen mukaan joutsen on näyttäytynyt kevätmuuton aikana ensi kerran Lounasjärvellä seuraavasti: v. 1935 28. IV., v. 1936 1. V., v. 1937 10. IV., v. 1938 15. IV. Vertailemalla useitten suomalaisten sekä alueen pätevimmän tuntijan kolttana Semenoffin (tarkistamattomia) tietoja olisi Luton eteläpuolisen Petsamon alueella vain kuusi tunnettua pesimispaikkaa, niistä yksi Jaurujoella, yksi Saariselällä ja loput Luton ja sen sivujokien suoalueilla. Alueen laajuuteen nähden on lukua pidettävä vähäisenä.

Anas p. platyrhyncha. Tätä lajia tapasimme 5 kappaletta Lounasjärvellä 24. VI.

Bucephala c. clangula saapui Lounasjärvelle seuraavasti: v. 1934 27. III., v. 1935 19. V. ja v. 1937 4. V.

Mergus m. merganser. 20. VI. tapasimme poikueen Vuonnijärvellä.

Colymbus stellatus saapui Lounasjärvelle seuraavasti: v. 1936 6. V., v. 1937 10. V. ja v. 1938 15. V.

Kahlaajista *Tringa nebularia* esiintyy aivan yleisenä koko alueella. Saapui Lounasjärvelle v. 1936 19. V., v. 1937 12. V. ja v. 1938 29. V. Lounasjärven rannalla ja läheisillä rimpisoilla havaitsimme myös 25. VI. seuraavat lajit: *T. glareola*, *Numenius ph. phaeopus* sekä *Actitis hypoleucos*. Viimeksi mainittu näyttäytyi Lounasjärvellä kevätmuuton aikana v. 1936 19. V., v. 1937 20. V. ja v. 1938 29. V. Petsamon puolella emme tavanneet kertaakaan *Tringa erythropus*'ta, mutta sen sijaan pesueen Inarin puolella Raja-Joosepin ja Kattajärven välillä 2. VII.

Lagopus l. lagopus: Lounasjärvellä 26. VI. pesä, jossa oli 9 munaa.

Tetrao u. urogallus: Rastim- ja Saukkojärviän välillä 21. VI. pesä, jossa oli 7 munaa.

Havaintopäivinä sää oli yleensä sekä kolea että sateinen. Koko itäinen osa aluetta, Vuonnijärven ja Lounasjärven ympäristöt, on myös miltei kauttaaltaan verraten nuorta kuloaluetta. Suurin piirtein voidaan alueen linnustoa — verrattuna esimerkiksi Utsjoen sisäosien linnustoon — pitää kuitenkin suhteellisen laji- ja yksilököyhänä.

Zusammenfassung: Einige Notizen über die Vogelfauna in der Gegend südlich vom Luttojoki-Fluss in Petsamo.¹⁾ Das sehr wenig besuchte Gebiet wurde von den Verfassern Ende Juni 1938 besucht. Die Vogelfauna der äusserst sterilen Gegend ist sehr arm. Bemerkenswert ist, dass *Cygnus cygnus* auch in diesem, fast nur von einzelnen halbnomadischen Lappen bewohnten Gebiet, offenbar dem Aussterben nahe ist. — Einige Daten über das Eintreffen der Zugvögel im Frühling werden nach den Aufzeichnungen eines dort wohnenden Neusiedlers angeführt.

Auffallender Raubvogelzug unter der Einwirkung von steigenden Luftströmungen.

VON GÖRAN BERGMAN.

Bei vielen grösseren Vögeln, die dem Schwebeflug angepasst sind, kann man bekanntlich häufig beobachten, dass sie aufsteigende Luftströmungen aufsuchen. Das gilt aber nicht nur die grossen Schwebeflieger; auch kleinere Arten wie Sperber und Turmfalk lassen sich besonders während des Zuges oft von steigenden Luftströmen tragen.

Am 9. IX. 1938 konnte ich im Schärenhofe von Esbo (10—20 km SW von Helsingfors) einen starken, von solchen Luftströmungen beeinflussten Raubvogelzug eine längere Zeit beobachten. Um einen Vergleich mit einem Tage ohne steigende Luftmassen zu erhalten, wurden die Beobachtungen in entsprechender Weise noch am 10. IX. fortgesetzt. Beobachtungspunkt war das Inselchen Hamnkopplon in der mittleren Schärenhofzone; von hier aus wurden die Vögel, die innerhalb eines Kreises von ca. 2 km Durchmesser fliegend erschienen, gebucht.

Die Wetterlage war während den beiden Tagen im grossen ganzen ziemlich unverändert. Finnland gehörte zu einem weiten gleichmässigen Hochdruckgebiet. Ein schwach ausgeprägtes Tief

¹⁾ Von der Redaktion.